

Presentació

Origen i objectius del Nomenclàtor mundial

El *Nomenclàtor mundial* és el resultat del projecte promogut per la Comissió de Toponímia de Catalunya sobre el *Corpus d'exotopònims*, que es va iniciar l'any 2016. Té com a finalitat principal fixar les formes de la toponímia de fora de l'àmbit de la llengua catalana per a un ús públic general en català (mitjans de comunicació, obres de caràcter divulgatiu, cartografia, etc.).

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) participa per mitjà de l'Oficina d'Onomàstica (OdO) en aquesta comissió de la Generalitat de Catalunya, que “és l'òrgan de coordinació, d'assessorament, de consulta en matèria de toponímia i de proposta de fixació oficial dels topònims de Catalunya” (article 10). És a dir que l'IEC ha de promoure i vetllar per l'ús de la toponímia oficial en català en els usos públics.

L'any 2020 es va aprovar el Decret 133/2020, de 17 de novembre, sobre l'establiment i l'ús de la toponímia i sobre les funcions i competències de la Comissió de Toponímia. En aquest decret es fa referència als exònims de manera explícita:

“Pel que fa als topònims de fora de Catalunya, el Decret estableix l'ús de les formes catalanes dels topònims de l'àrea lingüística catalana i també **l'ús de les formes tradicionals catalanes, quan n'hi ha, d'exònims d'arreu del món**, sens perjudici d'utilitzar-ne també formes oficials o en altres llengües de cada territori.”

El *Nomenclàtor mundial* es va gestar, per tant, amb l'objectiu de fer servir les formes catalanes dels exònims d'arreu del món, per la qual cosa en primer lloc calia determinar l'abast d'aquest projecte atesa la magnitud de la toponímia mundial. D'aquesta manera, la Comissió de Toponímia de Catalunya va acordar la realització d'un nomenclàtor mundial fonamental, que hauria de recollir els topònims més coneguts i d'ús més habitual.

Per aquest motiu el projecte va partir d'una base de dades de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC) integrada per 7.000 topònims, que ha estat revisada per la Comissió d'Onomàstica (CdO) de la Secció Filològica (SF) entre el 2016 i el 2021. Per poder portar a terme aquesta revisió, es van establir uns criteris que han anat evolucionant a mesura que avançava l'anàlisi de la toponímia dels diferents.

Desenvolupament del projecte

La Comissió d'Onomàstica de la Secció Filològica ha estudiat la toponímia dels països organitzada per continents i, dins aquests, ha tractat de manera conjunta els països amb aspectes similars (els països amb alfabet ciríl·lic, els països amb toponímia en llengua àrab, etc.). A partir de l'anàlisi de la toponímia de cada país –en què a cada vegada que ha estat possible s'han consultat els especialistes en les llengües originàries dels topònims– s'ha elaborat una proposta que s'ha presentat, debatut i aprovat pel ple de la SF. El material aprovat prèviament per la CdO ha estat aprovat pel ple de la SF en les reunions de l'11 de maig de 2018, 14 de desembre de 2018, 13 de desembre de 2019 i, finalment, 14 de maig de 2021.

Metodologia

La definició d'*exònim* del *DIEC* no solament es refereix als topònims de “fora de la seva àrea lingüística”, sinó que també indica que, a més, aquest nom “difereix de la denominació que aquest rep a l'àrea geogràfica on és situat”, és a dir, que un exònim té una denominació diferent que del topònim originari. D'aquesta manera, més enllà dels topònims de l'àrea catalana, que hi consten naturalment en català, dins el grup de topònims exògens o estrangers hi ha casos i situacions més complexes i diferents:

- a) *Exònims pròpiament* (topònims amb forma en català: corresponen a nom de llengües estrangeres, però lingüísticament són noms catalans perquè s'hi han adaptat històricament). Com *Atenes, Venècia, el Nil* o *Sibèria*.
- b) *Topònims sense forma en català provinents de llengües amb alfabet llatí* (topònims de llengües que empren el mateix alfabet que el català i que, generalment, es poden fer servir directament sense una adaptació gràfica). Com *Frankfurt, Johannesburg, Aconcagua* o *Los Angeles*.
- c) *Topònims sense forma en català i que provenen de llengües que fan servir altres alfabetos* (topònims en què cal una adaptació –la transcripció o la transliteració– per poder-los fer servir). Com *Nanjing, Yerevan, Smolensk* o *Sulaimaniya*.

A més, també s'ha hagut de tenir en compte l'existència de topònims amb denominació múltiple, en els casos en què les diverses formes són oficials (*Pamplona/Iruña, Uluru/Ayers Rock*) i en uns altres en què només una forma és oficial (situacions de diglòssia: *Aurillac/Orlhac*).

De manera general, en la determinació del corpus toponímic s'han prioritzat les formes d'ús més habitual que permeten la localització geogràfica dels topònims, ja siguin adaptades al català (*Milà*, en italià *Milano*) o en la llengua originària (*Oxford*) quan no tenen una forma específica en llengua catalana o que aquesta no té un ús consolidat en català.

Pel que fa a les formes oficials, s'ha consultat la cartografia oficial de cada país –en aquells casos que en tenen– i la documentació disponible a la pàgina web del Grup d'Experts de les Nacions Unides en Noms Geogràfics (GENUNG), en les recomanacions del qual es basen els criteris del *Nomenclàtor mundial*.

Com s'ha indicat anteriorment, el *Nomenclàtor mundial* inclou també, d'acord amb el seu abast geogràfic, els topònims de l'àrea de la llengua catalana, és a dir, els endònims (vegeu les obres de referència corresponents).¹

---

¹ *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* (Generalitat de Catalunya / Institut d'Estudis Catalans / Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, 2009, segona edició).

Nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord (Institut d'Estudis Catalans / Universitat de Perpinyà, 2007).

Nomenclàtor toponímic de les Illes Balears (Universitat de les Illes Balears / Institut d'Estudis Catalans, 2007).

Finalment, els criteris aplicats per a la realització del *Nomenclàtor mundial* també tenen l'objectiu d'ajudar a seleccionar la forma més adequada als professionals que hagin d'emprar la toponímia no catalana en textos en català. Per això, quan s'ha considerat adient, s'ha tingut cura d'indicar quina és la millor tria en funció del context.